

Als antwoord van onze jongelingschap mag men het „In Memoriam“ van een onzer Gereformeerde Studenten in „Fraternitas“, het Groot Gereformeerd Studentenblad beschouwen:

Tot de dagen van het jaar, waarop we meer dan op de overige nadruk leggen, wijl ze ons bijzonder in herinnering brengen vreugde of leed, dat in ons leven binnenkwam, zal voortaan ook hooren de 8ste November.

Dan zullen we denken aan Uw afscheid, Grootste Man!

Ge hebt zoo vaak en zoo veel en zoo ver gereisd. Ge zijt gegaan over den Atlantischen Oceaan en om de Oude Wereldzee. En steeds kwamt Ge terug.

Maar nu zijt Ge gegaan over de koele meren des doods. Van die reis komt Ge nimmer terug. Dat pijn ons, jonge menschen, zooals het het hart der anderen schreien doet.

Herfststormen bruisen over Uw graf. Ge hoort ze niet. Van de breede kronen, op Oud Eik en Duinen, rukken ze 't verstorven loof, dat neerstuift op de zode, die Uw lichaam dekt. Ge ziet het niet. In groote en kleine bladen, van knusels en in zalen is over U gesproken, en ook de dank, die wij U hier brengen, dringt tot U niet meer door.

Niet meer tot U, die levendige belangstelling hadt, voor 't kleine als voor 't groote. Niet meer tot U, die 'taardelevens kende als bijna niemand, in zijn hooge en lage rangen, in zijn wijden en enger kring. Dat aardeleven, dat Ge doorzocht met Uw afdelingsoog, en aangreep en dwong tot de bezinning, dat het alleen daaraan zijn zinsreden dankt, dat het is uit God en door God en terug moet tot God. Dat Ge smedend doordreefde in zijn onderscheiden vorm. Maar wat voortaan hier omgaat en voortleeft en is en geschiedt, Ge merkt het niet meer.

Uw ziel is van andere, van hemelsche dingen, van zaligheid vol. Want Ge ziet Uw Heiland, voor Wien hier Uw morgen, Uw avond, Uw dag was. En dat is de volkomen vervulling van Uw leven.

Maar al hoort Ge 't niet meer, 't is onze plicht U hier op dit oogenblik te gedenken en te danken. Niet allereerst hiervoor, dat Ge stichter waart van onze V. U., en daardoor ook van ons Corps; niet allereerst hiervoor, dat we nog immer genieten van de vrucht van Uw professoren arbeid, maar hiervoor, dat Ge ons door Uw voorbeeld hebt geleerd, op te komen overal voor 't Kruis, het hebbende, het geestelike, het geloofende Kruis, dat toch het hebbend der wereld en de kracht van heel ons leven is.

Vader van den Heere Jezus Christus, maak ons even trouw. Geef ons ook door een vast geloof, levensrecht, vastberadenheid, onverzettelijke kracht nu het in den nieuwen tijd nog gaat om Uw Waarheid, Uw Recht, Uw Eere.

Verkeerde gevolgtrekking.

Het was te verwachten, dat Dr. Geelkerkens preek buiten onze kringen tot verkeerde gevolgtrekkingen zou leiden. Zoo één maakt prof. Obbink er in „Berg-opwaarts.“ Nadat hij een gedeelte uit genoemde preek heeft aangehaald, geeft hij als zijn oordeel:

Dat zijn harde woorden aan het adres van de Synode, maar zij zijn ingegeven door deernis en meedoogen en zij zijn droevig verhandeld. Inderdaad maakt het synodale stuk een allerjammerlijksten indruk, gemeten met den maatstaf der Christelijke barmhertigheid. Bang voor infectie met zondebaccillen trekt zij zich zelfvoldaan terug in haar veilig hoekje met de „waarheid“, en laat de wereld tobben met haar leed.

De gevolgtrekking, waartoe hij dan komt, is deze:

Maar feitelijk grijpt de kritiek van Dr. G. veel dieper. Of hij het zoo heeft bedoeld, weet ik niet, maar in werkelijkheid veroordeelt zijne kritiek de heele doelenstelling als zondig; het zich terugtrekken in eigen veiligen schuilhoek, om van daar uit jeremiades aan te heffen over de boosheid der wereld, die van God afvallig werd, zonder iets tot redding van die wereld te doen. Scherp zet hij tegenover elkaar het liefdelooze getuigenis der synode en het liefdevol getuigenis van Jezus Christus, en zonder het met zoovele woorden te zeggen, past hij doorlopend op de Gereformeerde Synode het harde woord van Jezus toe: wat noemt gij mij Heere Heere, en doet niet hetgeen ik zeg?

Of het helpen zal? In elk geval is het een moedig woord, dat eerbied afdwingt en dat niet zal nalaten indruk te maken op de besten onder de gereformeerden door zijn waardigen en diep ernstigen toon. Trouwens het feit, dat velen begeerden deze preek in druk te zien, bewijst reeds, dat ze insloeg. Moge zij veler oogen openen.

Prof. Obbink weet niet, of Dr. G. dit bedoeld heeft. Nu, zonder met Dr. G. hierover gesproken te hebben, durf ik wel te verklaren, dat hij dit niet bedoeld heeft. Maar maant zoo'n gevolgtrekking onze kerkelijke leidslieden niet om hun woorden wat nauwkeuriger te wikkelen en te wegen? Alle verkeerde gevolgtrekking kan men stellig niet voorkomen. Doch deze, naar het mij voorkomt, wel.

Wisse's breuk II.

Wisse's breuk leidt onze pers vanzelf weer wat van Geelkerkens aanval af.

Unaniem wordt Wisse's daad natuurlijk afgekeurd, maar de een kleedt zijn afkeurend oordeel zoo heel anders in dan de ander.

Dr. Datema schrijft in „Het Kerkblad“ voor Haarlem aan zijn vriend Sufridus met de hem eigen gemoedelijkheid:

Is dat Wisse? Man, man, man, Quo Vadis? Maak toch rechtsomkeert en heb berouw in stof en asch! Als de kerk zóó is, en zelfs het volk slaapt, blijf

dan, en roep en schreeuw als Ezechiël, om de mannen wakker te maken. Maar ga er dan niet van door!

Dr. Landwehr zegt in de „Geref. Kerkb.“ voor Rotterdam ernstig:

Wij hebben het gevoel, dat als er zoo gespeeld wordt met de Kerk — hoe moet het anders genoemd worden! — de naam onzes Gods niet geprezen maar gelasterd wordt.

Marnix besprekent in de „Groninger Kerkbode“ zijn meening met wat ironie:

Zoe hebben wij van Dr. Wisse nimmer gehoord, dat hij het in onze Kerk niet kon uithouden, al sprak men wel eens van enkele zonderlingheden. Maar op een goeden dag kijkt hij op zijn horloge en zegt: de twee-en-twintig jaar van strijd zijn om. Ik groot julie!

Er zijn ons sedert eenige mededeelingen verstrekt. Vooreerst, dat het dezen prediker ijelijk ernst is met dezen stap. Dat hij er eerst na ontzettende worsteling toe besloot dat hij niemand wil meertrekken wien het niet eveneens grooten ernst is, dat er in zijn gemeente scharen zijn, die gaarne met hem mee zouden gaan, dat hij verder zeer vele sympathie-betuigingen ontvangt van allen kant.

Al deze mededeelingen kwamen van den betrokken leeraar zelf, en zij schijnen niet geheel juist, althans wat de eigen gemeente aangaat, aangezien er van een groote geneigdheid om met den leeraar uit te trekken en hijv. Christelijk Gereformeerd of of Oud-Gereformeerd te worden weinig sprake is.

Over de vele sympathie-betuigingen uit alle andere plaatsen kan men zoo zijn eigen oordeel hebben.

Het blijkt, dat men in Driebergen niet alleen een eigenaardigen Gereformeerden predikant maar ook een vreemden dokter heeft.

Deze geneesheer onderzoekt den domine, die zijn oordeel heeft ingeroepen, en zegt: geef vooral geen antwoord als men u ter verantwoording mocht roepen. Polemiseer niet, want dat zou u te veel vermoeden geven.

Maar als gij altemet veel lezingen in het land zoudt willen houden, ga dan uw gang Argeloos deelt de betrokkene vermoede zulks den volke mee, zoodat men in den lande zoo ongeveer weet, dat men op een uitnodiging voor een lezing geen schijf zal vangen.

Ik wil over dit alles geen oordeel vellen, ten slotte moet de betrokkene alles zelf weten, maar een aangenamen indruk maakt het niet.

In een van de kerkbladen las ik de opmerking, dat Dr. Wisse van de Gereformeerde Kerk maar zoo niet al was. Hij zou zich noch moeten verantwoorden.

Dat zal wel zoo zijn, maar er zijn, zoo ik zoo zeggen, gevallen denkbaar, dat men iemand schijf laat heengaan. Wel bedroeft over het gebeurde, maar niet inziende hoe helgeen geschiedde goed gemaakt kan worden.

Er zijn in onze Gereformeerde Kerken soms van die menschen, die op een goeden dag aan den Kerkeraad het bericht zenden, dat zij alscheid nemen van de Kerk. Men moet hun naam maar van de lijst schrappen. Zulke menschen hebben de gedachte, dat een Kerk een soort vereeniging is waarvan men al naar het geval lid kan zijn of niet.

Dat een bedienaar des Woords zoo maar op een goeden dag zegt: het is mijn tijd. Ik vertel u gemeente, dat dit de laatste keer is, dat ik optreed... dat is echter heel wat nieuws en heel droevig nieuws.

Vooral naar het mij toeschijnt voor den man, die zulke aandurft, na zoovele jaren vele gemeenten als herder gediend te hebben.

Ik zou zeggen: daar moeten onze Kerken in berusten.

Maar het is een lekenoordeel.

Het scherpst — ook niet wat te scherp? — trekt Dr. Waterink in de „Geref. Kerkbode“ voor Zutphen tegen Dr. Wisse van leer:

Die het zeer betreuren... hebben natuurlijk gelijk... in zóóverre tenminste als het altijd jammer is, dat een begaafd prediker de Kerken verlaat. Maar wie, als ondergeteekende, enigszins kennis heeft gemaakt met het intrigerende (ik schrijf dit woord welbewust neer en laat het bij de correctie zoo staan) in het optreden van Dr. Wisse, waardoor de rust van meer dan een Kerk werd verstoord en menig beroep afgedaald, waarvoor straks natuurlijk werd bedankt, vindt zijn treurigheid nogal getemperd. Wij verliezen een begaafd spreker. Een karakter verliezen we in het heengaan van Dr. Wisse niet.

Iets verder:

Wanneer men de gevoelloze gestelde verslagen, in de bladen leest, komt men eerst onder den indruk van te doen te hebben met iets heiligs, schier. Immers eens anderen zielestrijd is heilig — en men mag die niet aan critiek onderwerpen. En zoo zou men allereerst geneigd zijn te zwijgen, en met zekeren eerbied Dr. Wisse te laten trekken....

Maar dan.... begint het U te kriebelen. Als Dr. Wisse zelf zijn strijd als heilig doorvoeld heeft, waarom dan die pathetische verklaring, dat hij al de beoordeelingen van zijn daad naast zich neer zal leggen? Daar wordt plots de man die „kruipend uit de Kerk ging“ weer erg groot en heilmaal de Wisse van de politieke debatten. En dan komt daar — als hij sommige generaals in den oorlog — de medicus, die verbiedt te polemiseren. Maar in 't zelfde verband weer de ietwat adverteerende mededeeling, dat Dr. Wisse nu vrij is, en.... (daar komt het op neer).... net zooveel spreekbeurten kan vervullen als hij zelf wil....

„Medicus“ zijn we geneigd te zeggen.... „mag dat, bij een geschokt zenuwgestel?“ Want te moet een patiënt niet uit speechen gaan, en ze is het wel aanhooren maar niet beantwoorden van critiek (ik heb er 'n dokter naar gevraagd), in den regel erger dan 't de gelegenheid-ontvangen zich te verweren — vooral wanneer men wat geschokt is en overtuigd is van het „goed recht“ van z'n zaak.

En zoo lukt Dr. Wisse zelf critiek uit.

En dan nog dit striemende:

Dan... Dr. Wisse vergist zich ook deertijk. En in die vergissing ligt een reden waarom héd het optreden van Dr. Wisse een groote vergissing is. (November schijnt groote mannen tot vergissingen te brengen!) Hij meent, dat „men“ in de Gereformeerde Kerken van een bevindelijke preek niets meer hebben moet, en eenzijdig de verbondseer preek. Dat is, op z'n zachtst gezegd onjuist! Dat wéét Dr. Wisse. En omdat dat nog onjuist is gelukkig, had Dr. Wisse altijd stampvolle kerken, óók dan wanneer hij eenzijdig ljdelijk preekte. Maar, zal iemand zeggen, waarom beriep „men“ Dr. Wisse dan niet in groote plaatsen? Als men hem gaarne hoort en een bevindelijke preek waardeert, moet dat toch blijken! Ja... dat zou ook gebleken zijn en Dr. Wisse zou zeker allang Dr. geweest zijn in Amsterdam. Maar er was in onze kerken één groote vijand van dominee Wisse, een vijand die hem allerwege tegenwerkte en dominee Wisse zóó zwart maakte, dat men schier nergens het met dominee Wisse durfde wagen. Die vijand, die groote tegenwerker van dominee Wisse, was DE MENSCH G. Wisse. Niet zijn leer, noch zijn preeken, maar zijn karakter stonden hem in den weg. Dat is de naakte waarheid omtrent die verbondseer-clausule.

Dit mag zeker wel een kastijden met geesten, zoo niet met schorpioenen, heeten. De schrijver kent Dr. W. blijkbaar van nabij. Toch geloof ik, dat het aanbeveling verdient iemands karakter buiten bespreking te laten. Een karakter is altijd zulk een gecompliceerd ding. Men is steeds geneigd er de eenvoudigste, een simplicistische, verklaring voor te zoeken. Evenwel deugt die in menig geval niet. Men gaat het veiligst, als men zijn oordeel over karakter en zieleleven inhoudt en daarover spreekt „tusschen u en hem alleen.“

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Het heengaan van Dr. Wisse.

Het heengaan van Dr. Wisse wekt algemeene verwondering. 't Is te begrijpen. Dr. Wisse was iemand met zeer rijke gaven. Hij heeft met de van God ontvangen gaven gewerkt in de Kerk, gewerkt op het maatschappelijk erf. Hem te hooren bepleiten de zaak des Heeren was een genot. Wat mij betreft, zoo moet ik zeggen, dat ik zelden iemand met zooveel vuur en gloed heb hooren spreken. In het debat bovendien „een meester“. Was het te verwonderen, dat men uit alle oorden des lands hem verzocht eens te komen spreken? Wie hem heeft gehoord, verwondert het niet. Er ging inderdaad invloed uit van zijn woord. Te verwonderen was het evenmin, dat er in de groote steden een breede schare was, die hem begeerde Zondag aan Zondag het Woord te bedienen. Niemand heeft hem ooit verdacht van niet Gereformeerd te zijn. Integendeel. Doch ook is het bekend, dat, terwijl er een zeer groote schare was, die hem begeerde, er tevens velen waren die hem niet gunstig gezind waren. Op allerlei wijze werd hij tegengewerkt. Ieder wist er van te spreken. Wie op het erf der Geref. Kerken thuis is, weet zeer goed, dat ofschoon Dr. Wisse bovendien een man was met groote kennis, zijn naam nimmer werd gevonden als medewerker, zoodat de vruchten van zijn kennis zoo goed als verborgen bleven, en hij steeds zijn eigen weg moest zoeken en gaan. Gevolg is, naar mijn wijze van zien, dat hij moedeloos gemaakt is, en aan het twijfelen is gegaan, of het Gereformeerde beginsel, dat alle gaven en talenten den Heere toebehooren, door de Gereformeerden in de praktijk werd beoefend. Breed sloeg hij zijn vleugelen uit, doch het schijnt wel, dat ieder trachtte de vleugels te kortwieken, zoodat hij eindelijk tot het besluit is gekomen een weg te zoeken waarop hij zijn gaven en talenten kon ontplooien. Dat blijkt uit zijn bereidwilligheid om te blijven getuigen, wanneer hij daartoe wordt aangezocht. Men zal mij toevoegen, dat Dr. Wisse dit kruis gewillig had moeten dragen. 't Is waar. Doch ieder vrage zich af of de drijfveeren om Dr. Wisse tegen te werken uit goede drijfveeren voortkwamen. 't Is zoo acht Gereformeerd (?) in veler ooren om inplaats de gaven en talenten, die God gegeven heeft, te gebruiken, ze te begraven, en bij anderen pogingen aan te wenden dat ze begraven worden. En schudt iemand dat z.g. kruis, door menschen hem niet behagen op de schouders gelegd, af, zoo begint de kritiek, en slaat men verwonderd zijn handen in een. Verschillende pers. uitingen zijn er vernomen, over het heengaan van Dr. Wisse. Alle schrijvers staan verbaasd, en begrijpen het niet. Ik ben daarom zoo vrij ook mijn beschouwing te geven, en zie in het heengaan van Dr. Wisse een soort daad tegen „kastegest“, die in zijn oogen werd gevonden, om hem te weren. Te weren uit bepaalde kerken, te weren uit de organen, waarin stemmen uit de Geref. Kerken werden gehoord. Wisse moest er schijnbaar buiten blijven, omdat hij „Wisse“ was. Of de daad van Dr. Wisse Gods goedkeuring zal wegdragen? Ik betwijfel het. Evenmin als ik geloof, dat het Gods goedkeuring kon wegdragen, dat hem gene gelegenheid werd geboden om zijn gaven te ontplooien. Hij heeft gedragen, gezwegen, terwijl hij thans schrijft, dat hij zal blijven zwijgen over zijn heengaan. Misschien zijn er die zeggen: ziet ge wel dat wij gelijk hadden met hem te weren!

Daarte
ge berei
Sifvok

Volgen
reeds vó
begonnen
moedigen

In No
eens, da
Kerk de
ware Ki

Ik heb
echter d
exegese
bladen b
den g
vige
belijden
worden

is het, c
In „De
16:21:
geloofv
dasten z
in Ons
gezondt

In dat
over de
wat de
toch in
gelooven
de Gere
schillen
wel? In
belijden

erkenne
gereform

In ket
men, mo
is die e
Jezus“ e
mede o
zendit

Ik we
tand has
daarvan
Schrift
voor ee
zon hier

kan gan
een oer
buiten i
Geref. E
weergee
ver zijn
geloofv
niet tot
moet di

Wat
is, dat
dat de
niet-gere
als ware
staat, op
formeer
moet toe
van Cl
ken de
niet „to

Die o
ook om
roepstem

Wanne
toespra
een sch
spelen,
ik dit n

Prof.
meerde
dent aan
te spreke

Waar
Daar z
mentalite
op een
boekje v
doenerij
als hij
hem de
G. H. I.
pronki

1000 ste
geschrift
Toch
gezeten

maakt m
prof. G.
hij hier
dienen
inleiding

Die ir
„Uit de
toigenis
zijn stu
crates g
dat de
achtte,
zijn me
getuigde
gesproke

Daartegenover zet ik de gedachte: ziet ge wel wat ge bereikt hebt met Wisse zoo te bejegenen!

Sitvalde. C. DIEMER.

Volgens den heer Wisse is het losweekingsproces reeds vóór 28 jaar, dus 6 jaar vóór hij predikant werd, begonnen. Dit, Diemer zal toch niet beweren, dat de ontmoediging terugwerkende kracht heeft? Red.

In No. 5 van „De Reformatie“ constateert K. D. nog eens, dat onze Confessie niet beweert, dat „de Geref. Kerk de alleen zaligmakende Kerk is, en zij de alleen ware Kerk genoemd wordt“.

Ik ben het van harte met die exegese eens. Gaat echter de praktijk in onze Geref. Kerken met die exegese hand aan hand? Bij het lezen onzer kerkelijke bladen heeft het mij herhaaldelijk getroffen, dat de woorden gereformeerde en Christen of geloovige vrijwel gelijke beteekenis hebben. Wie van geref. belijdenis zijn, maar nog buiten ons kerkverband leven, worden opgewekt, zich bij ons te voegen; maar voorts is het, of de niet-Gereformeerden geen Christenen zijn. In „De Doleantie“ van Dr. J. C. Rullmann wordt Joh. 16: 21: „Dat zij ook in Ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt“, klaarblijkelijk in dezen zin verstaan: „Dat alle Gereformeerden in Ons één zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt“.

In datzelfde No. 5 wordt, terecht, de staf gebroken over de oneerlijkheid der Ethische predikanten, die wat de Schrift leert, zelf niet meer gelooven, maar zich toch in hun prediking aanstellen, alsof ze het wel gelooven. Laat ook ons eerlijk zijn. Zijn er buiten de Geref. Kerken, behalve dan de hier en daar nog schuilende gereformeerden, geen geloovigen, of zijn ze er wel? In het eerste geval moeten wij dat ook ronduit belijden; in het laatste geval ze als broeders en zusters erkennen, en dan niet alleen op vereeniging van alle gereformeerden, maar van alle geloovigen aanhouden.

In kerken, die Jesus als hun eenigen Koning erkennen, moet Zijn woord ook het zwaarst wegen; anders is die erkenning geen waarachtige belijdenis meer. Naar Jesus' eigen woord is de gescheidenheid der geloovigen meels oorzaak, dat de wereld Zijn goddelijke zending niet geloofd.

Ik weet wel, dat onze Geref. Kerken met hand en tand haar Confessie vasthouden, en ik gevoel de reden daarvan; de vrees voor verflauwing der grenzen. De Schrift zelf wil zuiverheid in de leer; daarvan hangt voor een goed deel de zuiverheid des wandels af. Ik zou hier bij kunnen voegen, dat leerzuiverheid gepaard kan gaan met een wandel zonder God, zoodat ze eer een oordeel dan een voordeel wordt; maar dat ligt buiten mijn bestek. Durft iemand beweren, dat onze Geref. belijdenis de leer der Schrift volkomen zuiver weergeeft, en dat dus alle andere belijdenissen onzuiver zijn? En al ware dat zoo, kan men zich geen geloovige denken, die op een ondergeschikt punt nog niet tot het rechte licht gekomen is, nog dwaalt, en moet die verstooten worden?

Wat ik, op grond van Jesus' eigen woord, wensch, is, dat men niet langer, in zelfgenoegzaamheid, meene, dat de Geref. Kerk „de Kerk van Christus“ is, en niet-gereformeerde geloovigen op kerkelijk terrein negeert, als waren wij de Christenen bij uitnemendheid. Er bestaat, op verschillende terreinen, samenwerking van gereformeerden met niet-gereformeerden; dat moet ook en moet toenemen, maar zoodra Gereformeerden als Kerk van Christus samenkomen, dan wordt voor dezulken de deur gesloten, dan „behooren zij niet tot ons“, niet „tot de Kerk van Christus“.

Die ontrouw aan het woord onzes Konings roept ook om reformatie. Zullen onze voorgangers naar die roepstem luisteren? H. M.

BOEKBESPREKING.

Lust en IJver. Toespraak bij de opening der lessen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op Woensdag 23 September 1920, door den pro-rector Dr. W. Geesink.

J. H. Kok, 1920 — Kampen.

Wanneer ik de opmerking maakte, dat de titel van deze toespraak niet geheel klopt op het onderwerp, zou ik een schalkschen glimlach op 's professors gelaat zien spelen, die mij ondendend zou plagen: dacht u, dat ik dit niet reeds vóór u?

Prof. Geesink heeft het eigenlijk over de Gereformeerde mentaliteit (geestesgesteldheid) bij den student aan de Vrije Universiteit. En toch geeft hij voor te spreken over „Lust en IJver“.

Waarom?

Daar moet men prof. G. voor kennen. Gereformeerde mentaliteit klinkt hem zoo wijsdich. Daarover zoo eventjes op een herfstachtermiddag te ooreven en het in een boekje van 21 bladzijden vast te leggen, lijkt hem grootdoenerij. En weinigen zijn zoo wars van grootdoenerij als hij. Dat gaat zoo in alles bij hem door. Zoo is hem de weelde van 5 voorletters te beurt gevallen: G. H. I. W. I. Maar kan ons geïrriteeren, dat hij daarmee pronkt. Hij teekent eenvoudig: W.. Dr. W. Geesink, 600 staat dan ook weer op het titelblad van dit geschrift.

Toch moet hij wel een oogenblik in de knel hebben gezeten. Als titel en onderwerp elander niet dekken, maakt men het zichzelf niet bepaald gemakkelijk. Maar prof. G. vond er natuurlijk wel wat op. Behalve, dat hij hier en daar eens aan „Lust en IJver“ herinnert, dienen deze begrippen hem als het motief voor zijn inleiding.

Die inleiding trekt al dadelijk door het pikante begin: „Uit de klassieke oudheid is ons een testimonium (getuigenis) bewaard van een docent omtrent een van zijn studenten. Ik bedoel dat, waarin Plato van Xenocrates getuigt, dat hij 'n ezel is. Het zonderlinge was, dat de discipel zich door deze qualificatie niet gekrenkt achtte, maar haar in dank afnam, niet anders dan zijn medediscipel, Aristoteles deed, van wien de Meester getuigde, dat hij 'n paard was. Het was bij vergelyking gesproken en het tertium comparationis (het derde der

vergelijking) zoo wisten die twee, zat hem in den iver. En dat wisten zij, doordat Plato gewoon was te zeggen: „voor Xenocrates is 'n prikkel, voor Aristoteles een breidel noodig“.

Al lijkt deze toespraak ook niemand op een preek, toch neemt prof. G. zijn toevlucht tot een inderling in drieën. Eerst handelt hij over de geestesgesteldheid — ik geef de drie punten gedeeltelijk met mijn eigen woorden weer, omdat de „Lust en IJver“ hier nog wat dwars zit — die bij den student aan de Vrije Universiteit wordt ondersteld; daarna over de gevaren, welke die geestesgesteldheid bedreigen en het verweer, dat daartegen is te bieden; eindelijk over wat op grond van die geestesgesteldheid van den student mag worden verwacht.

Om de bedoelde geestesgesteldheid te doen kennen, laat prof. G. den student even om den hoek van de kramkamer gluren, waar onze Universiteit geboren werd. Werd het niet lang geleden nog voorgesteld als zou de idee eener Vrije Universiteit met den Bijbel van prof. Rutgers afkomstig zijn, prof. G. zet deze voorstelling even recht. Het denkbeeld kwam op bij Dr. Kuyper. Maar hij wilde er eerst een Christelijke Universiteit van maken, in samenwerking met de Ethischen. De latere hoogleraar J. H. Gunning stond er sympathiek tegenover. Anderen echter voelden er niets voor. Toen spitste zich zijn plan eener „Christelijke“ onder invloed van Dr. Rutgers toe tot dat eener „Gereformeerde“ Universiteit.

En dan geeft de auteur deze m.i. zeer juiste omschrijving van de Gereformeerde geestesgesteldheid: „Gereformeerde mentaliteit toch is de gesteldheid van een Gods souvereiniteit en daarom ook het gezag van de Schrift als Zijn Woord, ootmoedigheid orenden geest“.

Onder de gevaren, die deze geestesgesteldheid bedreigen rekent hij eerstens het grasduinen, dat menig student zoo gaarne doet, met als onvermijdelijk gevolg: zich voor het examen klaarstoomen. „Lets wat voor normale geestesgesteldheid al even bedenkelijk is als voor bestendige Gereformeerde mentaliteit“.

Een tweede gevaar is, dat de student zich ontijdt aan probleem-oplossing waagt.

Een derde, dat hij revolteert tegen het gezag van het Godwoord, waarbij prof. G. als verweermiddel aanprijpt een „innig verkeer met uw God in het gebed en trouw verkeer onder den dienst in het Huis des Heeren“.

Behalve deze gevaren van binnen dreigen er ook van buiten. De schrijver dringt er op aan van de resultaten op het gebied der vakstudie kennis te nemen, ook al komen zij „van den overkant“. Maar verder mag men niet gaan. Men moet bij de „niet tot synthese op te heffen antithese“ blijven staan. Onze studenten loopen hier meer gevaar dan de vrijzinnige, die van onze geschriften minder notitie nemen dan wij van die onder hen gangbaar zijn.

Hoe groot dat gevaar is maakt prof. G. duidelijk met het voorbeeld van den Utrechtschen hoogleraar H. Visscher, die dit jaar een veelbesproken rectorale rede hield.

Prof. G. staat niet dadelijk klaar met dezen „paladijn van het Calvinisme“ aan de Utrechtsche Universiteit voor ongereformeerde uit te maken. Hij blijft hem beschouwen als zijn geloofsgenoot. Alleen constateert hij een tijdelijke afwijking in zijn Gereformeerde mentaliteit. Proclameerde Dr. Visscher den eeuwigen vrede tusschen Wetenschap en Religie, prof. G. brengt volkomen terecht tegen hem in, dat hij het begrip religie te ruim en het begrip wetenschap te eng heeft opgevat. De wijze, waarop Dr. V. wetenschap en religie gloeiende samenmeed, doet G. denken aan twee echtgenooten, die altijd met elkander overhoop liggen, toch niet van elkander scheiden willen en nu overeengekomen zijn om nieuwe conflicten te vermijden, geen woord meer tegen elkander te zeggen.

Deze kritiek op prof. Visschers oratie muist zoowel uit door raakheid als door hoffelijkheid. Ze kan allen kritici als model worden aanbevolen.

„Harmonie, vrede tusschen uw wetenschap en uw religie toch is alleen mogelijk bij gereformeerde mentaliteit“ zoo bezielt prof. G. zijn studenten.

En wat nu zijn verwachting aangaat, hij rekent erop, dat de studenten elkander in de gereformeerde mentaliteit zullen sterken. „Al is het dan niet ondenkbaar dat, bij de crisis van het gereformeerde leven onzer dagen, niet het minst op het gebied van religie en wetenschap, een crisis, die velen uwer als jongere intellectuelen, als moderne menschen, modern in culturelen zin, doormaken, de gereformeerde mentaliteit bij u allen niet oven sterk is, toch mag ik hopen, dat in ons milieu wat nog niet is zal worden“.

Men ziet, dat dit onderwerp midden in het huidige Gereformeerde leven staat.

Het is niet alleen voor den student van belang, maar voor ieder meer ontwikkelde. En wanneer de laatste de hulp van Kramers Woordentolk, waarvoor een mijner mederedacteuren op indirecte wijze reclame maakte, niet versmaadt, zal hij het met het lezen dezer rede een heel eind brengen.

De bouw is doornachtig, het betoog helder en klemmend, de vorm sprankelend van oorspronkelijkheid.

En dat de stijl zelfs den fijnproever bevredigen zal, dit aanvaande een geschrift van prof. G. te verzekeren, ware banaal.

HEPP.

Zondagschooluitgaven.

G. F. Callenbach, Nijkerk.

Zoo'n stapel kinderboeken maakt je altijd een beetje huiverig.

Niet omdat je niet alles kunt doorlezen, maar omdat je bij ervaring weet, dat er van onzen kant zoo weinig echte kinderboeken zijn. Is er nanzienlijke achterstand in heel onze christelijke literatuur, speciaal geldt dat van onze jeugdliteratuur.

Zoo denkt ge bij Zondagschooluitgaven onwillekeurig aan die twee boekjes, waarin de kinderen vroem praten als groote menschen, waarin de snelbekeerenden voor het bestellen schijnen, waarin de grootste narigheid of ook de blijdsche verrassing bijna altijd op Kerstfeest komt, terwijl je draaierig wordt van de vermelding: een verhaal op waarheid gegrond of zoo iets. Dan zucht ge: had het voor mijn part maar heelmaal uit je

duim gezogen, maar in elk geval getruicht de kinderziel te verstaan. Wie zuinig is op het kind en het kind, lijk gemoed zooveel mogelijk voor ongezonde invloeden wil bewaren, ziet soms met angst het Kerstfeest naderen. Want dan kan hij weer een golf kinderlectuur verwachten, die o zooveel slijb bij onze jongens en meisjes achterlaat.

Ook onder deze uitgaven van Callenbach onthrekt deze gewraakte lectuur niet. Als ge daar b.v. een boekje onder vindt: „Niet snoepen! Een Kerstverhaal op waarheid gegrond“ en ge hoort daar een meisje van tien jaar tot haar broertje zeggen: „We moeten nu nog alleen meel en suiker halen, dan hebben we alles gekocht, wat Moeder ons bevolen heeft“ (die moeder is zeker directrice van de een of andere centrale keuken geweest, waar zij over ettelijke aardappelschilfers den schepter zwaaid en zóó het gebieden had aangeleerd) en ge leest dan verder hoe een vader een geschiedenis vertelt, waarin hij absoluut den kindertoon niet weet te treffen, dan vraagt ge, waarom daaraan nu nog papier vermorst moest worden.

Maar een recensent mag niet onbillijk worden.

„k Siet me zoo voor, dat de uitgevers er zelf mee zitten. 't Publiek vraagt om kinderboeken. Onze jonge gasten verbergen hun leeshonger niet. Daarin moet voorzien worden. En een uitgever kan nu eenmaal geen eerste-klass-auteurs uit den grond tooveren. Bij inzage van de lijst dazer uitgaven blijkt, dat de heer Callenbach den goeden kant niet wil. Men vindt er namen van de beste onzer kinderschrijvers onder. Om er eens een te noemen: W. G. van der Hulst, wiens „Jaap Holm en z'n vrienden“ een prachtboek genoemd mag worden (jammer echter, dat in zijn jongenslevens de kerk niet de plaats heeft, die haar toekomt!). Ook heeft de heer Callenbach uitnemende teekenaars o.a. Isings uitgenoodigd zijn boekjes te illustreren. In dit alles lees ik gaarne een belofte voor de toekomst. Ik vertrouw, dat hij het hierbij niet zal laten, maar gaandeweg zijn fonds zal zuiveren. Op den duur moeten b.v. ook de boeken van Gerdes eruit. Deze hebben dit voordeel, dat ze nog altijd de jongens boeien en in de geschiedenis doen inleven. Maar litterarisch en psychologisch staan ze toch beneden hedendaagsch peil.

Over het algemeen dient aan onze kinderliteratuur de uiterste zorg te worden besteed. Men onderschatte toch de indrukken, welke de mensch op dien leeftijd opdoet, niet gering. Ze zijn niet zelden beslissend, karaktervormend of vervormend, voor heel het leven.

De wischen, welke aan kinderlectuur gesteld moeten worden, zullen in „De Reformatie“ nog weleens ter sprake komen.

HEPP.

Gravure van Dr. Abraham Kuyper.

Uitgeversmaatschappij „De Blauwroet“, Baarn.

Een geteekend portret van M. C. de Vre.

De veldheersblik beheerscht het geheele gelaat. Soms hebben we die energiek-strukke trekken ontspannen gezien. Maar hier wordt een moment van hooge spanning gegeven. Hier heeft men Kuyper als leider.

Daarom zal deze gravure, die loffelijk is uitgevoerd, velen juist bekoren.

In een kamer of zaal van eenige afmeting, vooral ook in het studeervertrek, „doet“ dit portret het.

HEPP.

CORRESPONDENTIE.

G. B. te Z. Uw stuk heeft zóózeer onze instemming en de gedachten daarin zullen in ons blad op zóó verschillende manier bepleit worden, dat opname ervan ons niet noodig schijnt.

A. H. te H. en v. P. te S. Uw bedoeling waardeeren we. Toch lijken uw stukken ons, gelijk ze daar voor ons liggen, voor plaatsing niet geschikt.

Onze lezers zullen bemerkt hebben, dat de Redactie zich niet al te streng gehouden heeft aan haar bepaling, dat de „Stemmen uit onze Kerken“ niet meer dan 15 regels mogen beslaan. Van verschillende zijden werd er op aangedrongen de grenzen wat ruimer te trekken. De Redactie willigt dit verzoek gaarne in. Maar men beproeve toch de 25 à 30 regels druks niet te overschrijden.

Inzenders van kopteekeningen hebben nog eenig geduld. De beslissing is nog niet genomen.

DE REDACTIE.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Purmerend, J. H. Kuiper, cand. te Kampen, en Dr. H. W. van der Vaart Smit te 's-Graveland.

Beroepen te:

Baarnbrugge, J. H. Kuiper, cand. te Kampen.
Broekelen, B. Meijer te IJerske.
Genemuiden, J. H. Kuiper, cand. te Kampen.
Purmerend, Dr. H. W. v. d. Vaart Smit te 's-Graveland.
Sleewijk, J. Hoekstra te Ten Post.
Winsum (Fr.), J. H. Kuiper, cand. te Kampen.
Zwijndrecht, A. Rolloos te Delfshaven.

Aangenomen naar:

Oenkerk, H. P. M. G. de Walle te Zaamslag.
Overchie, C. J. v. d. Boom te Paesens.

Bedankt voor:

Beilen, J. v. d. Meulen te Schoonoord.
Delft, B. A. Knoppers te Almelo.
Glanerbrug, Joh. Kwak te Culemborg.
's-Gravenhage, G. R. Kuiper te Haarlem.
Halum, J. v. d. Meulen te Schoonoord.
Oudega, B. Roorda te Driessum.
Rotterdam, G. R. Kuiper te Haarlem.
Uithoorn, J. G. Feenstra te Dirksboorn.
Vroomshoop, N. Doornsema te Nieuw-Amsterdam.

Afscheid van:

Apeldoorn, A. Boekenroogen. Tekst. Hebr. 13: 20-21.

Intrede te:

Doornburg, J. B. Jansen. Tekst. 1 Tim. 1: 15.